

Ústavní soud k právu na přístup k soudu – při aplikaci procesních pravidel se soudy musí vyhnout jak přepjatému formalismu, tak i přílišné „pružnosti“

12. července 2022

Ústavní soud, Brno, PV 21/2022

III. senát Ústavního soudu (soudce zpravodaj Vojtěch Šimíček) vyhověl ústavní stížnosti a konstatoval, že vyrozuměním ze dne 29. 6. 2021, jímž Nejvyšší soud odmítl jednat a rozhodnout o dovolání stěžovatele ze dne 14. 2. 2020 podanému proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 13. 11. 2019, bylo porušeno ústavně zaručené základní právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Dále Nejvyššímu soudu zakázal, aby pokračoval v tomto jiném zásahu, a přikázal mu, aby zástupce stěžovatele případně vyzval k odstranění vad dovolání stěžovatele ze dne 14. 2. 2020 a rozhodl o něm.

Právní věty:

I. Porušení ústavně zaručeného práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny nastane rovněž tehdy, jsou-li splněny podmínky pro projednání určitého návrhu a rozhodnutí o něm, avšak soud k projednání tohoto návrhu nepřistoupí. Účelem podmínek řízení je zajistit řádný chod spravedlnosti a respektování právní jistoty, nikoliv omezení přístupu jednotlivce k soudu způsobem, že by uvedené právo bylo zasaženo ve své podstatě. Obecné soudy se proto musí při aplikaci procesních pravidel vyhnout jak přehnanému formalismu, který by zasahoval do zásad spravedlivého procesu, tak přílišné „pružnosti“, která by naopak vedla k odstranění procesních podmínek stanovených zákonem.

II. Obecné soudy nejsou povinny přijímat podání advokátů bez příslušného elektronického podpisu z datových schránek „jejich“ advokátních kanceláří. Pokud však Nejvyšší soud v konkrétním případě nemohl mít pochybnosti o výkladu obsahu podání stěžovatele (dovolání), přičemž stěžovatel byl na základě podaného dovolání vyzván k zaplacení soudního poplatku, který následně řádně uhradil a Nejvyšší soud se stěžovatelem opakovaně komunikoval a sděloval mu, které senáty budou jeho věc rozhodovat, je zřejmé, že oprávněně očekával, že jeho dovolání bylo podáno řádným způsobem a bude o něm rozhodováno. Postup Nejvyššího soudu, který po více než jednom roce stěžovateli sdělil, že se jeho dovoláním vůbec nebude zabývat s ohledem na způsob jeho doručení, proto nelze označit jinak nežli jako zcela nepředvídatelný a porušující právo na soudní ochranu.

Text nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2373/21 je dostupný [zde](#) (181 KB, PDF).

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Vojtěcha Šimíčka (soudce zpravodaj) a soudců Radovana Suchánka a Jiřího Zemánka ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **M. V.**, zastoupeného Mgr. Ladislavem Drhou, advokátem se sídlem Václavské náměstí 802/56, Praha 1, směřující proti jinému zásahu Nejvyššího soudu, za účasti **Nejvyššího soudu**, jako účastníka řízení, a **E. B.**, zastoupené JUDr. Tomášem Sokolem, advokátem se sídlem Sokolská 60, Praha 2, jako vedlejší účastnice řízení,

t a k t o :

I. Vyrozuměním ze dne 29. 6. 2021, č. j. 33 Cdo 1071/2020-45, jímž Nejvyšší soud odmítl jednat a rozhodnout o dovolání stěžovatele ze dne 14. 2. 2020 podanému proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 13. 11. 2019, č. j. 11 Co 152/2019-358, bylo porušeno ústavně zaručené základní právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Nejvyššímu soudu se zakazuje, aby pokračoval v tomto jiném zásahu, a přikazuje se mu, aby zástupce stěžovatele případně vyzval k odstranění vad dovolání stěžovatele ze dne 14. 2. 2020 a rozhodl o něm.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. Ústavní stížností se stěžovatel domáhá ukončení zásahu Nejvyššího soudu, který se rozhodl nepřihlížet k stěžovatelu dovolání z důvodu údajného pochybení při doručování podání obsahujícího dovolání stěžovatele. O tomto postupu Nejvyšší soud stěžovatele vyrozuměl přípisem ze dne 29. 6. 2021.
2. Z ústavní stížnosti a z vyžádaného spisu Obvodního soudu pro Prahu 4 sp. zn. 25 C 38/2016 a spisu Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 1075/2020 zjistil Ústavní soud především následující skutečnosti.
3. Stěžovatel se žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 4 domáhal po žalované E. B. zaplacení částky 154.613 Kč s příslušenstvím. Šlo o prostředky, které měla vedlejší účastnice zaplatit za právní služby obecného zmocněnce. Ten pohledávku postoupil stěžovateli. V řízení dvakrát rozhodoval nalézací a odvolací soud, stěžovatel u nich nakonec se svým nárokem neuspěl.
4. Proti rozsudku odvolacího soudu podal stěžovatel dne 14. 2. 2020 prostřednictvím svého právního zástupce dovolání. Nejvyššímu soudu bylo doručeno v elektronické podobě prostřednictvím datové schránky právnické osoby (Ladislav Drha, advokátní kancelář, s.r.o.). Dne 15. 4. 2020 byl stěžovatel informován, že jeho věc byla v souladu s „Pravidly pro přidělování“ přidělena senátu č. 28, dne 12. 5. 2020 poté stěžovateli Nejvyšší soud sdělil, že po přezkoumání obsahu dovolání došlo ke změně zákonného soudce a věc bude řešit senát č. 33.

5. Dne 29. 6. 2021 zaslal Nejvyšší soud advokátovi stěžovatele vyrozumění, ve kterém mu sdělil již výše uvedenou skutečnost, totiž že dovolání bylo podáno z datové schránky právnické osoby, přičemž podání nebylo opatřeno elektronickým podpisem podatele a neuplatní se ani fikce podpisu, neboť nejde o podání učiněné držitelem datové schránky, z níž bylo odesláno. Uvedené proto brání tomu, aby o podaném dovolání mohl Nejvyšší soud jednat a rozhodnout. Jelikož podání nebylo do tří dnů doplněno předložením jeho originálu či písemným podáním, soud k němu nepřihlíží (Nejvyšší soud k tomu odkázal na stanovisko pléna ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. PlsN 1/2015; veškerá judikatura tohoto soudu je dostupná na www.nsoud.cz). Protože v daném případě procesní úprava nepočítá s vydáním rozhodnutí, Nejvyšší soud pro svůj postup použil právě formu vyrozumění.

II. Argumentace stěžovatele

6. Stěžovatel tvrdí, že Nejvyšší soud svým postupem porušil jeho právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen jako „Listina“), neboť je mu odpíráno právo na projednání jeho věci nezávislým a nestranným soudem.

7. Stěžovatel uvádí, že v roce 2017 převzal na základě plné moci jeho právní zastoupení v řízení Mgr. Ladislav Drha, jakožto advokát vykonávající advokacii samostatně. V roce 2019 Mgr. Drha změnil způsob výkonu advokacie a pokračoval v jejím výkonu jako jediný společník a jediný jednatel společnosti Pikes Legal s.r.o. Stěžovatel Mgr. Drhovi v souvislosti s touto změnou udělil novou plnou moc, v níž bylo zdůrazněno, že Mgr. Drha bude od dané chvíle vykonávat advokacii jakožto společník obchodní společnosti a jejím prostřednictvím bude osobně činit všechny úkony. O změně byl vyrozuměn nalézací soud, příslušná plná moc byla rovněž založena do jeho spisu. Od okamžiku této změny byla veškerá podání stěžovatele v řízení před nalézacím i odvolacím soudem činěna výhradně prostřednictvím datové schránky advokátní kanceláře Ladislav Drha, advokátní kancelář, s.r.o. (nyní Pikes Legal s.r.o.), a to bez elektronického podpisu advokáta. Citované soudy tato podání vždy akceptovaly jako bezvadná a učiněná oprávněnou osobou.

8. Není pochyb o tom, že advokát Mgr. Drha je jediným společníkem a jednatelem dané obchodní společnosti a že dané podání osobně učinil právě on, neboť nikdo jiný v advokátní kanceláři nepůsobí a nikdo jiný proto nemohl disponovat unikátními přístupovými údaji do datové schránky společnosti. Patrné je to rovněž z dodejky datové zprávy, odkazující na Ladislava Drhu jako oprávněnou osobu odesílatele. Podle stěžovatele proto byly bezesbýtku naplněny zákonné požadavky obsažené v § 24 odst. 1 a § 42 o. s. ř. a neexistuje jediný racionální důvod, proč by podání učiněné advokátem prostřednictvím datové schránky jeho advokátní kanceláře, v níž je (jediným) společníkem, mělo být považováno za neplatné. Advokátní kancelář je v tomto případě pouhým „nástrojem“ advokáta a přístup Nejvyššího soudu lze označit za přepjatý formalismus. Ustanovení § 15 zákona o advokacii přitom dokonce předpokládá, že advokát vykonávající advokacii jako společník v obchodní společnosti tak činí primárně jménem společnosti a na její účet. Nejvyšší soud tak *de facto* nutí advokáta upozadit zvolený způsob výkonu advokacie a tu vykonávat prakticky stejně jako samostatný advokát, čímž jej ve výkonu advokacie omezuje. Navíc, pokud měl soud o podání pochyby, nic mu nebránilo stěžovatele informovat o potřebě odstranit vadu podání.

9. Postup Nejvyššího soudu údajně ohrožuje principy právního státu, neboť stěžovatel měl legitimní očekávání, že jeho dovolání bude dovolacím soudem projednáno obdobně jako všechna jeho stejně doručená podání před nalézacím a odvolacím soudem. Jelikož shodně používá datovou schránku své advokátní kanceláře standardně i řada jiných advokátů, aktuální postoj Nejvyššího soudu ohrožuje celý právní systém a předvídatelnost práva v České

republice. Přijetí argumentace dovolacího soudu vyvolává například otázku, jak přistupovat k učiněným podáním stěžovatele v řízení, tj. zda vůbec existují a jaký mají dopad.

10. S ohledem na shora uvedené stěžovatel navrhuje, aby Ústavní soud zakázal Nejvyššímu soudu pokračovat v porušování stěžovatelova práva na soudní ochranu a aby mu přikázal o věci vedené pod sp. zn. 33 Cdo 1075/2020 neprodleně jednat a rozhodnout.

III. Vyjádření účastníka a vedlejší účastnice řízení

11. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřil Nejvyšší soud, který uvádí, že se stěžovatel mylí, má-li za nepochybné, že dané podání učinil osobně právě advokát. Systém datových schránek totiž neumožňuje adresátu identifikovat, která osoba datovou zprávu vytvořila a úkon provedla, dozví se pouze držitele datové schránky. Účastník je v řízení zastoupen advokátem, nikoliv obchodní společností (advokátní kanceláří). Nemůže se prosadit právní názor, že platí fikce podpisu faktického tvůrce a odesílatele datové zprávy, a nikoliv držitele datové schránky. Advokát měl možnost podepsat přílohu datové zprávy (dovolání) svým zaručeným elektronickým podpisem, což ale neučinil.

12. Vedlejší účastnice E. B. k ústavní stížnosti pouze uvedla, že argumentaci stěžovatele považuje za účelovou a mající za cíl přehlédnutí zjevného pochybení odesílatele podání. Pochybení se proto dopustil stěžovatel a nikoliv Nejvyšší soud a ústavní stížnost by proto měla být zamítnuta jako nedůvodná.

13. Shora rekapitulovaná vyjádření Ústavní soud nezasílal stěžovateli k replice, neboť by to s ohledem na jejich obsah bylo nadbytečné.

IV. Splnění podmínek řízení

14. Ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 *a contrario* zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen "zákon o Ústavním soudu"), neboť dle ustálené judikatury Ústavního soudu v daném případě není nutné (respektive nelze) domáhat se právní ochrany prostřednictvím návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu dle § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů (náleze ze dne 7. 3. 2016, sp. zn. II. ÚS 289/15, bod 7). Ústavní stížnost také byla podána včas (§ 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu) a splňuje i ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

15. Podle § 44 zákona o Ústavním soudu rozhodl Ústavní soud bez konání ústního jednání, protože od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci.

V. Vlastní hodnocení Ústavního soudu

16. Ústavní soud mnohokrát zdůraznil, že je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který stojí mimo soustavu soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy), a vzhledem k tomu nelze řízení před ním považovat za další instanční přezkum v systému obecné justice. Jeho cílem v řízení o ústavní stížnosti je přezkoumat výhradně ústavnost soudních rozhodnutí, jakož i řízení, které jejich vydání předcházelo. O zásahu Ústavního soudu do rozhodovací činnosti obecných soudů lze pak uvažovat pouze za situace, je-li jejich rozhodování stiženo vadami, které mají za následek porušení ústavnosti. Materiálně lze vyjádřit pravomoc Ústavního soudu též tak, že je oprávněn napravovat toliko excesy obecných soudů [srov. např. náleze ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. IV. ÚS 570/03 (N 91/33 SbNU 377)].

17. Ústavní soud po seznámení se s podstatou projednávané věci dospěl k závěru, že napadený postup Nejvyššího soudu překročil shora vymezený rámec a došlo k porušení základních práv stěžovatele. Ústavní stížnost je proto důvodná.

V. a) Obecná východiska přístupu Ústavního soudu k problematice postupu soudu v dovolacím řízení

18. Ústavně zaručené právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny zaručuje jednotlivci možnost domáhat se stanoveným postupem ochrany svých práv před nezávislým a nestranným soudem, případně před jiným orgánem. Postup k ochraně práv jednotlivce již není upraven na úrovni ústavního pořádku, nýbrž v procesních předpisech podústavního práva, které kogentně stanoví, jakými konkrétními způsoby a procesními instituty lze právo na soudní a jinou právní ochranu realizovat (čl. 36 odst. 4 Listiny). Ústavnímu soudu tedy náleží přezkum toho, zda soudy postupují v souladu s ústavními principy soudního řízení a zda jejich postup nevede k ústavně nepřipustnému odepření spravedlnosti - *denegationi iustitiae* (srov. včetně odkazů na dřívější judikaturu náleze ze dne 28. 6. 2021, sp. zn. II. ÚS 671/21, bod 14).

19. Konkrétně to znamená, že jsou-li v daném případě splněny podmínky pro projednání určitého návrhu a rozhodnutí o něm, je povinností soudu odpovídající uvedenému základnímu právu, aby k projednání tohoto návrhu přistoupil a ve věci rozhodl (srov. např. náleze ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. III. ÚS 4012/19, bod 18). Ústavní soud na základě toho mj. dovodil, že byl-li podaný opravný prostředek odmítnut, popřípadě bylo-li řízení o opravném prostředku zastaveno, aniž k tomu byly splněny zákonné podmínky, má takový postup za následek odepření přístupu k soudu, a tím i porušení práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny (za všechny viz např. náleze ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. II. ÚS 475/13)]. Jsou-li totiž opravné prostředky právním řádem připuštěny, nemůže se rozhodování o nich ocitnout mimo ústavní rámec ochrany základních práv jednotlivce (srov. již náleze ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 1/03).

20. Ústavní soud dále zdůrazňuje (např. náleze ze dne 25. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 281/04), že účelem formalit a podmínek řízení, které musejí být dodrženy při podání návrhu k soudu, je zajistit řádný chod spravedlnosti a zejména respektování právní jistoty. Uplatněná omezení a jejich výklad však nesmějí omezit přístup jednotlivce k soudům takovým způsobem nebo v takové míře, že by uvedené právo bylo zasaženo v samé své podstatě. I když tedy právo podat návrh podléhá zákonným podmínkám, obecné soudy se musejí při aplikaci procesních pravidel vyhnout jak přehnanému formalismu, který by zasahoval do zásad spravedlivého procesu, tak přílišné „pružnosti“, která by naopak vedla k odstranění procesních podmínek stanovených zákonem.

21. Posuzují-li proto obecné soudy neurčité či jinak nejasné podání, které může být podáním zahajujícím řízení před soudem, jsou povinny volit postup vstřícnější k právu jednotlivce na soudní ochranu. Nepřistoupí-li k odstranění nejasností takového podání zákonem předvídaným způsobem, pak je třeba, aby se při jeho posuzování přiklonily k výkladu jeho obsahu, který vyznívá ve prospěch práva dotčeného jednotlivce na přístup k soudu. Naopak restriktivní postoj při vyhodnocování nejasného podání vedoucí k odepření věcného přezkumu obecného soudu zakládá porušení základního práva dotčené osoby na přístup k soudu (soudní ochranu) dle čl. 36 odst. 1 Listiny, spočívající v odepření spravedlnosti (např. náleze ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. I. ÚS 3106/13, bod 17).

22. Předestřená východiska přirozeně platí i pro řízení o dovolání před Nejvyšším soudem. To na jednu stranu představuje mimořádný opravný prostředek, jehož existence sama nepoživá ústavněprávní ochrany (tj. nemuselo by být zákonem vůbec připuštěno). Na stranu druhou,

pokud se již zákonodárce rozhodl institut dovolání vytvořit, rozhodování o něm nelze vyjmout z rámce ústavněprávních principů a zaručených práv a svobod jednotlivce, opětovně samozřejmě zejména optikou práva na soudní ochranu. K porušení tohoto práva může v některých případech dojít dokonce i tehdy, postupuje-li Nejvyšší soud při odmítnutí dovolání formálně správně (souhrnně viz nálezy dne 27. 11. 2018, sp. zn. II. ÚS 1967/18, body 14-18, z nedávné doby např. nálezy z 16. 11. 2021, sp. zn. III. ÚS 1020/21).

23. Ústavní soud mj. posuzoval v minulosti případ, ve kterém se Nejvyšší soud odmítl zabývat dovoláním z důvodu pochybností o původci podání. Konkrétně bylo nejasné, z emailové schránky kterého advokáta a se kterým elektronickým podpisem bylo dovolání podáno. Ústavní soud nerozporoval, že způsob podání byl zmatečný, dovodil však, že z ústavněprávního hlediska není podstatné, či elektronický podpis nebo email byl použit, je-li zřejmé, že dovolatel využil svého práva zvolit si obhájce za účelem podání dovolání a počítal s tím, že advokát dovolání podal. Nejvyšší soud by v takové situaci při posuzování zákonných náležitostí dovolání měl postupovat v případě pochybností tak, aby dovolateli umožnil přístup k soudu. Jelikož tak neučinil a ani jednoho z advokátů nevyzval k odstranění vady podání, porušil tím právo dovolatele na přístup k soudu (srov. nálezy ze dne 13. 2. 2018, sp. zn. I. ÚS 1981/17, body 19-21).

V. b) Aplikace obecných východisek na posuzovanou věc

24. Nejvyšší soud odmítl projednat dovolání stěžovatele s tím, že bylo podáno jeho advokátem z datové schránky právnické osoby (advokátní kanceláře) bez příslušného elektronického podpisu advokáta. Stěžovatel je přesvědčen, že postup Nejvyššího soudu byl v rozporu se zákonem, neboť příslušné podání naplnilo všechny požadavky ustanovení § 24 odst. 1 a § 42 o. s. ř. Jelikož stěžovatelův advokát byl v dané době jediným společníkem příslušné advokátní kanceláře, nemůže být pochyb o tom, že byl k odeslání datové zprávy oprávněn pouze on a že daný úkon jako fyzická osoba také skutečně učinil. Stěžovatel podporuje svůj názor rovněž výkladem ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů, a ustanovení § 11 odst. 1 a § 15 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů. Na základě jejich interpretace dovozuje, že umožňují-li dané zákony advokátovi využívat k výkonu advokacie právnickou osobu (obchodní společnost), pak rovněž podání učiněná prostřednictvím tohoto subjektu musí být přičitatelná danému advokátovi. Přístup Nejvyššího soudu je vysoce formalistický a *de facto* omezuje advokáta ve způsobu, jakým advokacii reálně vykonává.

25. K této argumentaci Ústavní soud uvádí, že se neztotožňuje s názorem ohledně povinnosti soudů přijímat podání advokátů bez příslušného elektronického podpisu z datových schránek „jejich“ advokátních kanceláří. Zákon o elektronických úkonech totiž jednoznačně rozlišuje mezi datovou schránkou fyzické osoby podnikatele (§ 4) a právnické osoby (§ 5). Právnická a fyzická osoba jsou odlišné subjekty a nic na tom nemění ani to, je-li fyzická osoba jediným společníkem (a/nebo jednatelem) příslušné právnické osoby. Přestože advokacie může být vykonávána různými způsoby, všichni advokáti mají ze zákona povinně zřízenou datovou schránku podnikající fyzické osoby. Z toho plyne, že advokátu se doručuje pouze do této datové schránky, a nikoliv do datové schránky právnické osoby (advokátní kanceláře). Do ní je možno doručovat výhradně v případě, že adresátem bude samotná právnická osoba (např. v rámci daňového řízení), ne však vykonává-li advokát advokacii jako společník této společnosti nebo její zaměstnanec. To stejné samozřejmě platí v opačném směru, tj. při doručování písemností soudům advokáty.

26. Ústavní soud nepovažuje za nutné důvody pro tento stav podrobněji rozebírat, neboť se jedná o právní názor dlouhodobě ustálený a všeobecně přijímaný. Doložit to lze (a v podrobnostech odkázat) například stanoviskem Ministerstva vnitra (*Datové schránky a činnost správních orgánů*, 28. 6. 2010, dostupné na www.mvcr.cz/soubor/datove-schranky-a-cinnost-spravnich-organu-pdf-68503.aspx), stanoviskem legislativního odboru České advokátní komory (*Nepřehlédněte: k problematice datových schránek advokátů*, nedatováno, dostupné na <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=2887>), judikaturou Nejvyššího správního soudu (např. rozsudek ze dne 7. 5. 2015, č. j. 7 Afs 60/2015-32) a nakonec i v napadeném vyrozumění citovaným stanoviskem pléna Nejvyššího soudu sp. zn. Plsn 1/2015. Povinnost obecných soudů rozlišovat mezi subjekty datových schránek a v případě advokáta nutnost doručovat mu výhradně do datové schránky podnikající fyzické osoby uznává rovněž Ústavní soud (srov. náleze ze dne 11. 5. 2021, sp. zn. III. ÚS 3541/20).

27. Ve světle uvedeného byl ve vyrozumění stěžovateli obsažený závěr Nejvyššího soudu, že advokát měl podat dovolání stěžovatele prostřednictvím své datové schránky podnikající fyzické osoby, věcně správný. Ústavně konformní však již nebyl následující postup Nejvyššího soudu spočívající v odmítnutí projednání předmětného dovolání. Jak totiž plyne z obecného rámce podaného shora, obecné soudy jsou povinny volit postup vstřícnější k právu jednotlivce na přístup k soudu. V nyní posuzované věci přitom Nejvyšší soud nemohl mít pochybnosti o výkladu obsahu podání stěžovatele (dovolání), když jeho námitka směřovala „pouze“ ke způsobu doručení podání; konkrétně, zda bylo dovolání skutečně osobně posláno advokátem stěžovatele. Navíc, jak se podává i ze shora uvedeného, stěžovatel byl na základě podaného dovolání vyzván k zaplacení soudního poplatku (č. l. 386), který následně řádně uhradil (č. l. 388), obvodní soud vyzval k vyjádření žalovanou, která tak učinila (č. l. 393) a stěžovatel byl dne 15. 4. 2020 Nejvyšším soudem nejprve zpraven o tom, že v jeho věci bude rozhodovat senát č. 28 (č. l. 41 spisu Nejvyššího soudu), a následně dne 12. 5. 2020 o tom, že rozhodovat bude senát č. 33 (tamtéž, č. l. 43). Stěžovatel proto s ohledem na uvedené okolnosti oprávněně očekával, že jeho dovolání bylo podáno řádným způsobem a bude o něm rozhodováno. Postup Nejvyššího soudu, který po více než jednom roce stěžovateli sdělil, že se jeho dovoláním vůbec nebude zabývat s ohledem na způsob jeho doručení, proto nelze označit jinak nežli jako zcela nepředvídatelný.

28. Analogicky k výše diskutovanému případu sp. zn. I. ÚS 1981/17 se i zde Ústavní soud domnívá, že z ústavněprávního hlediska je i při podání dovolání klíčové zachovat pro dovolatele přístup k soudu a tedy poskytnutí soudní ochrany. V daném případě nebylo sporu o tom, že stěžovatel hodlal využít svého práva podat dovolání, zvolil si k tomu zástupce a počítal s tím, že advokát dovolání řádně podá. Postup Nejvyššího soudu stěžovatele (dovolatele) z důvodu formálního pochybení jeho advokáta práva na podání dovolání zbavil, a tedy zabránil stěžovateli v přístupu k soudu. Lze uznat, že Nejvyšší soud nebyl oprávněn vadu (nejasnost) v podání odstranit sám; to by bylo v rozporu s tezí o nutnosti rozlišování mezi datovými schránkami subjektů (k tomu srov. výše). Jednoznačně ale podle názoru Ústavního soudu mohl využít jiný příhodný nástroj, totiž informovat advokáta stěžovatele o vadě jeho podání a vyzvat jej k jejímu odstranění.

29. Přehlédnout nelze ani specifické okolnosti přezkoumávaného případu. Advokát stěžovatele o změně způsobu výkonu advokacie informoval nalézací soud a tuto změnu doložil i novou plnou mocí (č. l. 274a spisu nalézacího soudu). Všechna další podání stěžovatele byla poté podávána advokátem prostřednictvím datové schránky advokátní kanceláře bez elektronického podpisu zástupce (za všechny srov. „Záznam o ověření elektronického podání“ k vyjádření žalobce k odvolání na č. l. 313 spisu nalézacího soudu). Tato podání byla bez dalšího nalézacím i odvolacím soudem přijata a projednána. Přístup se nezměnil ani u Nejvyššího soudu. Ten s advokátem stěžovatele komunikoval minimálně dvakrát, dne 15. 4.

2020 jej informoval o přidělení věci senátu č. 28; dne 12. 5. 2020 pak o změně a přidělení věci senátu č. 33. V obou případech doručoval přípisy (správně) do datové schránky advokáta jako podnikající právnické osoby (č. l. 41 a 43 spisu dovolacího soudu).

30. Nicméně, ačkoliv v daný okamžik již Nejvyšší soud samozřejmě mohl (popř. měl) vědět, že dovolání bylo podáno z datové schránky advokátní kanceláře zástupce stěžovatele, nijak na to nereagoval. V předkládací zprávě je ostatně v kolonce „Podpis zástupce na dovolání“ ručně perem zapsáno slovo „datovka“, což je následně škrtnuto a jiným písmem dopsáno „datovka PO“. Teprve následně je k tomu tužkou zapsán otazník spolu s douškou „VIZ PLSN 1/2015“ (srov. č. l. 44). V praktické rovině uvedené znamená, že Nejvyšší soud se proti způsobu doručení dovolání vyzul až po více než roce od jeho podání, přitom k tomu měl již předtím několikrát příležitost. Z předestřeného přístupu obecných soudů samozřejmě nelze vyvozovat legitimní očekávání daného advokáta, že se vůči němu rozlišování mezi datovými schránkami neuplatní. Na druhou stranu jde ale o skutečnost, která dále posiluje požadavek na vstřícnější postup ke stěžovateli ze strany Nejvyššího soudu, umožňující advokátu napravit vadu podání a dovolateli tak zajistit přístup k soudu.

VI. Závěr

31. Lze tak uzavřít, že Nejvyšší soud zaujal při posuzování dovolání stěžovatele příliš restriktivní přístup, v jehož důsledku došlo k odepření soudní ochrany způsobem. Odmítl-li se totiž zabývat dovoláním kvůli tomu, že advokát obsahově jasné dovolání stěžovatele zaslal z datové schránky advokátní kanceláře (právnické osoby) bez elektronického podpisu, a nevyzval přitom advokáta k odstranění vad podání, přičemž v předchozím řízení byl tento postup soudu akceptován, odepřel stěžovateli právo na přístup k soudu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny.

32. Proto Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a Nejvyššímu soudu zakázal pokračovat v tomto jiném zásahu [§ 82 odst. 3 písm. b) téhož zákona]. To konkrétně znamená, že Nejvyšší soud je povinen – pokud má i nadále za to, že dovolání nebylo podáno řádně - vyzvat zástupce stěžovatele k odstranění vad dovolání stěžovatele ze dne 14. 2. 2020, a poté o něm rozhodnout.

P o u č e n í : Proti nálezu Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 30. června 2022

Vojtěch Šimíček
předseda senátu